

Remissyttrande – Koordinatbestämda fastighetsgränser (SOU 2025:80)

Norra Skog har tagit del av justitiedepartementets utredning: SOU 2025:80 – Koordinatbestämda fastighetsgränser, dnr Ju2025/01509. Som remissyttrande hänvisas till vad som framgår av detta utlåtande.

Norra Skog är en skogsägarförening som ägs av drygt 27 000 enskilda skogsägare med ett samlat skogsinnehav på drygt 2,2 miljoner hektar skogsmark i de fyra nordliga länen. Föreningen har omkring 650 egna anställda och sysselsätter närmare 800 personer i skogsentreprenad, transporttjänster och industrientreprenad.

Övergripande synpunkter

Norra Skog tillstyrker huvudinriktningen i utredningen. Ett mer enhetligt, digitalt och rättssäkert gränssystem är en nödvändig förutsättning för effektiv fastighetsbildning, samhällsbyggnad och ett modernt, hållbart skogsbruk. Utredningen visar att dagens registerkarta, med varierande kvalitet och begränsad lägesosäkerhetsinformation, skapar betydande hinder för digitalisering och utveckling, ett systemskifte är därför motiverat.

Denna typ av reform kommer att påverka landets drygt 300 000 enskilda skogsägare direkt, vilket innebär att genomförandet måste präglas av tydlighet, enkelhet och rimliga kostnader. Det är avgörande att reformen utformas så att trösklarna inte blir omotiverat höga för den enskilda.

Behov av tydliga incitament och attraktivt genomförande

För att reformen med koordinatbestämda fastighetsgränser ska få ett brett genomslag krävs det att den upplevs som relevant och attraktiv. I utredningen saknas dock direkta incitament för enskilda markägare att på eget initiativ koordinatbestämma befintliga gränser, särskilt i skogsmark där den omedelbara nyttan är begränsad för den enskilda fastigheten, medan samhällsnyttan uppstår först när tillämpningen blivit omfattande.

Genomförandet av reformen kommer i praktiken att vara starkt beroende av hur lättillgängligt, kostnadseffektivt och förutsägbart systemet utformas. Norra Skog vill särskilt peka på följande förutsättningar för ett framgångsrikt genomförande:

- **Tillgång till utförare**
Det måste finnas ett tillräckligt antal aktörer som kan utföra mätning, gränsvisning och relaterade tjänster över hela landet. Om marknaden inte fungerar i glesbygd och skogsdominerade områden riskerar reformen att få ett ojämnt genomslag och leda till stora regionala skillnader i kostnad och tillgänglighet.
- **Öppna och fungerande API:er**
Digitaliseringen förutsätter att fastighetsgränsdata kan användas sömlöst i skogsbrukets planerings- och produktionssystem. Standardiserade och väl dokumenterade API:er är avgörande för att möjliggöra integration mellan Lantmäteriets system, privata aktörer och skogsägarnas egna digitala verktyg.
- **Tydliga och användarvänliga verktyg**
Digitala tjänster för ansökan, överenskommelser och uppföljning måste vara intuitiva och anpassade även för markägare utan specialiserad lantmäterikompetens. En hög grad av självbetjäning är nödvändig för att hålla kostnaderna nere och sänka trösklarna för deltagande.
- **Smidig och automatiserad handläggning**
Förfaranden för särskild koordinatbestämning och godkännande av överenskommelser bör utformas med tydligt fokus på effektivitet. Långa handläggningstider och manuella moment riskerar annars att bli ett betydande hinder för frivilligt deltagande.
- **Tydliga krav på oberoende och kompetens**
För att upprätthålla förtroendet för systemet är det viktigt att krav på kompetens, kvalitet och oberoende hos utförare är tydliga och konsekventa. Samtidigt bör kraven vara proportionerliga så att de inte i onödan begränsar utbudet av aktörer.

Norra Skog anser att incitament, enkelhet och tillgänglighet är avgörande för reformens faktiska genomslag i skogsbruket. Utan ett attraktivt erbjudande till markägare riskerar reformen att få ett begränsat och fragmenterat införande, vilket i sin tur fördröjer de samhällsekonomiska och digitala nyttor som utredningen tydligt identifierar.

Betydelsen av överenskommelser om koordinatbestämning

Norra Skog vill särskilt lyfta förslaget om *överenskommelse om koordinatbestämning*. Det är en av utredningens mest praktiskt avgörande delar. Förslaget skapar:

- ett frivilligt och flexibelt verktyg för grannar som är överens,
- möjlighet att kostnadseffektivt klarlägga stora mängder befintliga gränser i skogsmark,
- hög rättssäkerhet utan krav på fullständig fältutredning,
- förutsättning för snabbt genomslag av reformen.

I stora delar av norra Sverige finns ett mycket stort antal befintliga fastighetsgränser där koordinater saknas eller har låg tillförlitlighet. Ett system som bygger på frivilliga överenskommelser, förenklad prövning och digital inlämning är en central förutsättning för att reformen ska bli verklighet utanför tätortsnära områden. Det är därför viktigt att den förenklade prövningen också blir praktiskt förenklad, och inte utvecklas till en förrättning i miniatyr.

Behov av strategi, genomförandeplan och informationsinsatser

Utredningen visar att Sverige kommer att ha två parallella system för fastighetsgränser under lång tid:

1. koordinatbestämda gränser utan fysisk markering, och
2. fysiska gränsmärken och kartor med osäkra koordinater.

Detta ställer stora krav på tydlighet och ordning. Vi anser därför att det krävs en nationell strategi för genomförandet i skogsmark. En sådan bör syfta till att:

- säkerställa att övergången sker i rimlig tid,
- möjliggöra hög och jämn kvalitet i mätningar,
- skapa förutsägbarhet i processerna,
- säkerställa att skogsägare har tillgång till utbildning, information och rådgivning,
- ta höjd för att frivilligheten måste vara verklig och inte bara formell.

Vi stöder därför förslag om en förstudie och att staten avsätter medel för nödvändiga insatser. Övergången är av bred samhällsnytta – för klimat-, miljö-, skogs- och landsbygdspolitiken – och bör därför inte finansieras enbart av enskilda markägare.

Nya krav på noggrannhet och tillämpning i skogsmark

Utredningens förslag om en huvudregel på 0,025 m standardosäkerhet och ett generösare krav på upp till 0,20 m i skogs- och jordbruksmark är väl avvägda. De högsta kraven är rimliga i tätortsnära miljöer och vid bebyggelse, medan mildare krav är lämpliga för stora delar av skogslandskapet där sådan precision inte tillför proportionerlig nytta.

Norra Skog vill således betona:

- att alltför högt ställda krav på mätprecision i skogsmark riskerar att skapa onödiga kostnader,
- att föreskriftsrätt om striktare krav måste utövas med återhållsamhet och efter dialog med berörda sektorer,
- att praktisk tillämpning måste vara konsekvent och tydlig.

Utgångspunkten bör vara att reglerna stödjer ett brett markägarengagemang – inte hämmar det.

Samfälligheter och behovet av tydliga rutiner

I stora delar av landet finns omfattande oklarheter kopplat till samfälligheter, både avseende gränser och delägarkrets. Reformen kommer att synliggöra dessa problem, vilket i grunden är positivt, men riskerar att försvåra andra gränsfrågors hantering.

Norra Skog anser därför att:

- oreda i samfälligheter inte får hindra markägare från att koordinatbestämma sina övriga gränser,
- statliga aktörer bör bidra med vägledning och stöd i särskilt komplexa fall,
- parallell hantering måste möjliggöras så att inte enstaka oklarheter blockerar hela förrättningar.

Visualisering och markering i fält

Även om koordinater är den rättsliga grunden för framtida gränser behöver skogsägare kunna hitta och förstå sina gränser i fält. För ett fungerande skogsbruk är detta avgörande.

Vi välkomnar därför:

- möjligheten för både privata aktörer och Lantmäteriet att tillfälligt visa gränser,
- att varaktig markering fortsatt kan ske när markägaren begär det,
- att utformningen av markering och gränsvisning ska hålla hög kompetens- och kvalitetsnivå.

I och med att befolkningstäthet och markvärden varierar stort inom landet finns en risk att det inte kommer finnas lika brett utbud av aktörer över hela landet, vilket kan styra mot att kostnaderna varierar över landet. Det är viktigt att kostnaderna är rimliga och att tjänsterna blir tillgängliga även i glesbefolkade områden.

Digitalisering, AI och geodata – nyttor för skogsbruket

Ett modernt skogsbruk bygger på digitala data för planering, uppföljning och utförande. Koordinatbestämda gränser skapar:

- bättre integration mellan fastighetsgränser och skogliga grunddata,
- bättre beslutsunderlag vid naturhänsyn, avverkning och skogsproduktion,
- ökad tydlighet vid myndighetskontakter,
- förutsättningar för helt nya digitala tjänster och AI-baserade stödsystem.

Reformen är därför en central del i utvecklingen av ett konkurrenskraftigt och hållbart skogsbruk.

Kostnader och ansvarsfördelning

Principen att den som har direkt nytta av koordinatbestämningen ska bära kostnaden behöver kompletteras med en rättvis fördelning. Allt för höga kostnader kommer med stor sannolikhet medföra att väldigt få markägare gör en koordinatbestämning. Den främsta nyttan för samhället uppstår samtidigt när en stor andel av fastigheterna har digitalt fastställda gränser.

Norra Skog vill därför framhålla att:

- kostnadsbördan för enskilda markägare inte får bli för tung,
- statlig medfinansiering är motiverad när reformen även uppfyller övergripande samhällsmål,
- förenklade processer och effektiv handläggning är centralt för att hålla nere kostnaderna.

Det är viktigt att systemet främjar frivillighet och engagemang, och inte motverkar det genom höga initiala kostnader.

Identifierade risker samt Norra Skogs förslag till åtgärder

Norra Skog anser att riskerna för enskilda skogsägare att nyttja särskild koordinatbestämning dock inte framgår fullt ut i utredningen.

Här följer några exempel på risker som vi identifierat:

- En fastighetsägare som träffar en överenskommelse om koordinatbestämning utifrån hävden med en rågranne utan djupare utredning kan i ett senare skede tappa mark till den andra rågrannen. Detta på grund av att hävden och fastighetskartan kan ha fel på upp till 20–30 meter.
- Fastighetsgränserna i skog är ofta inte raka vilket innebär att flera brytpunkter behöver bestämmas för att den koordinatsatta gränsen skall följa hävden.
- Befintliga ursprungliga markeringar i terrängen som avviker från koordinatbestämningen kan skapa en viss förvirring för markägare, särskilt efter ett ägarbyte.
- Koordinatbestämning längs vattendrag ställer särskilda krav speciellt i områden där vattendraget vandrar (jämför riksgränsen mellan Finland och Sverige).
- Möjligheterna för gemene man att mäta med en mätosäkerhet på mindre än 2 dm är idag mycket goda. Det innebär att många markägare kommer att träffa överenskommelser om koordinatsatta gränser utan stöd av sakkunnig.

Detta ställer krav på Lantmäteriet att tillhandhålla ett bra informationsmaterial som bland annat belyser risker (se förslag nedan).

Åtgärdsförslag för att begränsa risker kopplat till särskild koordinatbestämning:

- En handbok liknande HMK (Handbok i mät- och kartfrågor) bör tas fram och finnas tillgänglig i god tid före införandet. Detta bl a för att undvika dubbeljobb och onödiga konsultkostnader. Dessutom kan handboken belysa och förhoppningsvis minimera de risker som finns med överenskommelser om koordinatsättning för markägarna.
- Det bör utgå någon form av rabatt på Lantmäteriets avgifter för koordinatbestämningen under de första åren efter införandet av ändrat regelverk då de som är tidigt ute i en by kommer att få lägga ned mer tid på utredningar och kartmaterial än de markägare som avvaktar.
- Lantmäteriet bör se till arkiven blir tillgängliga via webb i god tid före införandet. Och då i första hand laga skiften och hemmansklyvningar.
- Lantmäteriets medel för kvalitetshöjande åtgärder i fastighetskartan bör de närmaste åren koncentreras till traktgränser som rör skogsmark.

Avslutande synpunkter

Med hänsyn tagen till Norra Skogs åtgärdsförslag för att begränsa ovan nämnda risker, anser vi att SOU 2025:80 innehåller förslag som skapar en stabil grund för ett moderniserat och rättssäkert gränssystem.

Genom att införa ett flexibelt system för överenskommelser, upprätthålla rimliga krav på mätprecision, säkerställa tydliga processer och god information till markägare, ta fram en nationell strategi för genomförandet, skapa rimliga villkor för kostnadsfördelning, kan övergången till koordinatbestämda fastighetsgränser ske på ett sätt som stärker både skogsbruket och samhällsbyggandet.

För Norra Skog, ekonomisk förening, 794000–2665

Jonas Eriksson
Medlemschef

Nils Broman
Utvecklingschef, Skog & Virke